

Bilaga 2

Socialnämnd Sydvästs yttrande till Riksdagens ombudsmän (JO) i ärende dnr 668-2024.

Socialnämnden Sydväst har fått en begäran om yttrande från JO. Förvaltningen har i sitt svar valt att dela upp redogörelsen i två delar: verksamhetsinformation och svar på kritiken. Den del som svarar på kritiken har i sin tur delats in i sju olika delar. Detta med syfte att belysa varje punkt för sig och för att tydliggöra verksamhetens perspektiv i de olika delarna. Varje del inleds med den kritik som anmälaren uppger, vilken är markerad kursivt och fetstil. Förvaltningen har valt att inte redigera i anmälarens text.

Verksamhetsinformation

Målgrupp och uppdrag

Aröd är ett HVB (hem för vård eller boende) i Göteborgs Stad, socialförvaltning Sydväst. Målgruppen är akut bostadslösa unga vuxna i åldrarna 18–21 år. Verksamheten bedrivs utifrån socialtjänstlagen och med stöd av Socialstyrelsens kunskapsstöd för personal på HVB. Verksamheten granskas av Inspektionen för vård och omsorg (IVO) som säkerställer att verksamheten följer uppsatta krav samt bedrivs med god kvalitet.

Aröd HVB vänder sig till personer med aktiv beroendeproblematik och/eller psykisk ohälsa samt kriminalitet, som behöver daglig tillsyn och stöd från personal. De flesta placeringar sker enligt socialtjänstlagen (SoL). I dialog med myndighetsutövande socialtjänst kan placeringar enligt Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) eller Lag om vård av missbrukare i vissa fall (LVM, § 27 placering) förekomma om verksamheten bedöms kunna tillgodose personens behov av stöd.

Aröd HVB arbetar främst stödjande och motiverande. Det kan exempelvis handla om att stödja och motivera den boende mot drogfrihet, att ta hand om sin lägenhet och mot sysselsättning. Målet med insatsen är att kartlägga och belysa den enskildes resurser och behov med syfte att personen ska få ett mer långsiktigt och hållbart boende. Vidare att genom de insatser som utförs stödja och motivera personen till en mer stabil tillvaro avseende psykisk och fysisk hälsa.

Placerande socialtjänst debiteras per dygn. Enheten har inga hyresförhållanden med de boende.

Beskrivning av boendets utformning

Aröd HVB har tretton möblerade enrumslägenheter med eget kök och badrum i en blockförhyrd fastighet. Lägenheterna är fördelade i tre trappuppgångar. En viss självständighet behöver finnas för att kunna bo på Aröd utifrån att alla bor i en egen lägenhet. Personalens kontor är beläget på bottenplan. I varje trappuppgång finns en ingång till personalkontoret.

Verksamheten är bemannad dygnet runt och vaken personal är tillgänglig dygnet runt. Placeringar på Aröd HVB kan ske både akut och planerat. När en inflyttning är av akut karaktär tar föreståndare/enhetschef nästkommande vardag beslut om fortsatt placering. Placeringsstiden på Aröd HVB är upp till ett år.

Informationsmöte

I samband med att en placeringsförfrågan inkommer till Aröd HVB gör föreståndaren en lämplighetsbedömning. Om bedömningen är att en plats kan erbjudas genomförs ett informationsbesök. Under informationsbesöket använder sig personal av en utarbetad mall för att säkerställa betydelsefull information (bilaga 3). Placerande socialsekreterare närvarar vid informationsbesöket. Under besöket ges information kring vilka insatser boendet kan erbjuda, vilka regler och rutiner som gäller avseende trygghet och säkerhet, hur personaltillgängligheten ser ut samt hur kontakten med personal kommer att se ut.

Vidare ges personen möjlighet att få svar på de frågor, som för personen är viktiga för att kunna ta ett beslut om boendet är rätt insats. Personen får efter besöket återkoppla tankar och beslut till placerande socialsekreterare, som sedan kontaktar boendet för fortsatt planering. I de fall placeringen är av akut karaktär och personen inte, innan placering, hinner erbjudas ett informationsbesök genomförs ett sådant dagen efter varpå personen har möjlighet att göra ett omval kring att bo kvar eller inte.

Inskrivningsprocess

I samband med inflyttning sker ett inskrivningsmöte där personen åter igen får både muntlig och skriftlig information om regler och rutiner. Personen får skriva under ett samtycke till de generella rutiner och regler som råder. Samtliga personer får en välkomstmapp där majoriteten av ovanstående information står (bilaga 4).

En av verksamhetens primära värderingar och mål är att alla ska känna sig välkomna, respekterade och trygga. Lyhördhet för personens mående och önskemål, att rutiner är väl kända och att det finns en förutsägbarhet i det personalen gör är viktiga ledord i arbetet på Aröd HVB. Samtycke och respekt för integritet och självbestämmande är ytterligare viktiga delar för att nå uppsatta mål med placeringen. Utgångspunkten är att alla insatser som sker i verksamheten ska ske i dialog med den boende. Samtyckesblanketten är en del i att möjliggöra att alla är överens om det som sagts vid det tillfälle som dialogen förts. Den boende kan när som helst återkalla samtycket. I ett sådant fall gör föreståndaren en bedömning om återkallandet är av den karaktär att en ny lämplighetsbedömning behöver göras.

För de personer som bor på Aröd HVB och har beslut enligt LVU eller LVM kan det finnas andra restriktioner, som placerande socialnämnd har tagit beslut om. Detta kan även gälla personer som flyttar in enligt SoL där det pågår en LVU- eller LVM-utredning eller där det finns en eskalerande oro.

Boende- och uppföljningsprocess

I majoriteten av alla placeringar på Aröd HVB ingår ett kartläggningsuppdrag från myndighetsutövande socialtjänst, som ofta omfattar grad av bruk och skadligt beroende, kriminalitet, psykisk ohälsa, personens egna resurser, självständighetsgrad samt omfattning av stödbehov. I den information som föreståndaren får inför en lämplighetsbedömning finns inte alltid svar på dessa frågor då syftet med placeringen är att dessa områden ska kartläggas. Av detta skäl är det viktigt att det finns tydliga rutiner som säkerställer att de insatser verksamheten utför är tillräckliga för att trygga de boendes säkerhet, liv och hälsa.

Det sker täta uppföljningar både med den boende och med placerande socialsekreterare. Kontakten med den boende sker främst genom inplanerade samtal, vilket sker minst två gånger per vecka. Vidare genom daglig kontakt på tillsynsrundor och under telefonavstämningar samt på inplanerade uppföljningsmöten med placerande socialsekreterare. Dessa möten sker var tredje till fjärde vecka.

Inom ramen för uppföljning är de dagliga överlämningarna en viktig del. Personalgruppen har tre överlämningstillfällen per dag, som äger rum i samband med att personal går av och på sina arbetspass. Överlämningarna bygger på en kort information kring samtliga boende för att sedan lägga fokus på de personer som särskilt behöver uppmärksammas eller följas upp. Överlämningarna kan också innehålla arbetsfördelning av olika praktiska göromål med de boende.

All information och kontakt med den boende som är av vikt för uppdraget dokumenteras i den boendes genomförandejournal i verksamhetssystemet Treserva, vilket gör att myndighetsutövande socialtjänst på ett enkelt sätt kan följa upp vad som händer.

Tillsynsrundor

Det genomförs två tillsynsrundor per dag på Aröd HVB. Syftet med tillsynsrundorna är att säkerställa att ingen boende far illa eller riskerar att utsätta sitt eget eller någon annans liv och hälsa för fara samt att säkerställa att ingen obehörig befinner sig i boendet.

På Aröd HVB bor man i lägenhet med eget kök och badrum, vilket är något som skiljer sig från de flesta HVB och som upplevs positivt av de boende. De boende kan således nyttja sin lägenhet utan att behöva umgås med andra i boendet. Graden av självständighet och rätten till den personliga integriteten är tidvis en utmaning då säkerställandet av den enskildes behov måste uppmärksammas och tillgodoses. Det behöver därför finnas tydliga strukturer och rutiner som gör det möjligt för personal att få information om hur de boende mår och har det varje dag, varpå tillsynsrundorna är en sådan rutin. Ett vanligt scenario under tillsynsrundorna är att en eventuell hög ångestnivå hos de boende uppmärksammas. Orsakerna är oftast fysisk eller psykisk abstinens alternativt att tidigare upplevda traumatiska händelser gör sig påminda. Personen får då erbjudande om olika former av stöd för att minska och hantera ångesten. I dessa situationer försöker personal

få personen att stanna kvar i boendet för att undvika att denne utsätter sig för fara eller tar ett återfall i skadligt bruk. Tillsynen på morgonen ger även, vid behov, tillfälle för personal att påminna om viktiga möten eller aktiviteter som äger rum under dagen.

Svar på kritik

Enligt verksamhetens rutin utför personalen tillsynsrundor dagligen, dom utförs 09:00 och 21:30. Där personalen knackar på lgh, är det ingen hemma, då går personalen in med nyckel till lgh. Kollar runt i kök, wc, vardagsrum och hall.

I enlighet med vad anmälaren skriver äger det rum två tillsynsrundor per dag, en gång på morgonen och en gång på kvällen, båda på fasta tider. Tiderna är samma varje dag, då det ska finnas en förutsägbarhet för de boende. Tillsynsrundan genomförs i samtliga lägenheter och personal knackar/ringer på och inväntar att personen ska öppna. Undantag för detta kan göras om det finns en annan överenskommelse kring daglig kontakt. I de fall personen är hemma och öppnar stämmer personalen, ståendes i trappuppgången, av med den boende att allt är okej och påminner eventuellt om viktiga möten med mera.

Öppnar inte personen, knackar/ringer personalen på igen och väntar ytterligare en stund. Om det inte är någon reaktion använder personal nyckel och öppnar dörren på glänt och säger att de är på väg in. Detta för att ge den boende möjlighet att möta upp alternativt be personal att återkomma. Vid de tillfällen ingen svarar går personal in i lägenheten för att säkerställa att inget har hänt den enskilde samt att det inte är obehöriga personer i lägenheten. Personalen tittar inte i personliga saker såsom lådor och skåp med mera. Är bedömningen att allt är som det ska vara, lämnar personalen lägenheten och låser dörren.

Om den boende av någon anledning uttrycker att det är jobbigt med denna form av tillsyn försöker verksamheten, i den mån det är möjligt, det vill säga om det inte finns stark oro för personens liv och hälsa, att tillsammans med personen hitta andra möjliga lösningar som till exempel att personen i stället kan komma till personalkontoret en bestämd tid.

Sen dokumenteras det hur lgh ser ut, samt om dem ser något som är förbjudet att inneha enligt HVB hemmets regler.

Verksamheten har enligt socialtjänstlagen en dokumentationsskyldighet. Tillsynsrundorna dokumenteras därför i kronologisk ordning i genomförandejournal, som en del i rättssäkerheten för både de som bor och för personalen. Dokumentationen utgår dels från verksamhetens uppdrag, dels utifrån relevans för utförandet av beviljad insats. Dokumentationen är grunden för planering, genomförande och uppföljning samt upprätthållande av kontinuitet och kvalitetssäkring. Den sammantagna dokumentationen utgör även en del i beslutsunderlaget och planering för fortsatta insatser från placerande myndighet.

Exempel på vad som dokumenteras är hur lägenheten ser ut, med fokus på personens förmåga att ta hand om både sig själv och sin lägenhet. I de fall där det tidigt framkommer att den boende uppvisar svårigheter inom detta område prövar personal, i

samråd med den boende och placerande socialsekreterare, olika former av stödinsatser. Syftet är att kartlägga både resurser och behov, med målet att personen ska få en trygg och trygg boendemiljö. Om det under hembesök eller tillsynsrunda finns något som synligt ligger framme och som är olagligt alternativt väcker skäl för oro såsom droger, alkohol, vapen eller stora mängder kontanter dokumenteras detta.

I de fall där bedömningen är att det inte finns behov av stöd gällande lägenhetsskötsel dokumenteras enbart eventuella avvikelser samt att tillsynsrundan är genomförd, vilket görs för att säkerställa att utlovad insats är genomförd.

Är det något som är förbjudet blir det föremån för utskrivning av brukaren.

Upptäcks det att en person har saker som inte är tillåtna i boendet följs detta upp genom samtal med vederbörande och med placerande socialsekreterare. I de fall en placering avslutas innan boendebiståndets slutdatum, är det i de flesta fall på grund av en samlad bedömning gjord av placerande socialsekreterare och föreståndare i verksamheten. Dessa orsaker kan vara eskalerande skadligt bruk och beroende, försämrade psykisk ohälsa, otrygghet som orsakats av att personen befinner sig i kriminella kretsar alternativt att personen inte kan eller vill tillgodogöra sig stödet. Att en person blir utskriven utifrån en enskild händelse är dock mycket ovanligt. Bakgrunden kan då vara att personen utsätter sig själv eller andra för akut fara alternativt att det uppstår hot- och våldssituationer, en överdosering av alkohol eller narkotika, alternativt om det upptäckts att en person säljer droger i verksamheten.

Det behöver regelbundet ske en ny lämplighetsbedömning avseende fortsatt boende i verksamheten. Det är viktigt att utgångspunkten för bedömning alltid är den enskildes, personalens och övriga boendes trygghet, säkerhet och hälsa. Bedömningen omfattar en samlad bild av observationer, situationer och samtal. Om en person vid återupprepade tillfällen har alkohol, olagliga substanser och/eller vapen i lägenheten så utgör det en del i en sådan bedömning.

När brukarna har fått nyckeltagg till sina uppgångar, så har inte personalen någon koll när dom kommer och går. Därför har ett summer larm installerats på uppgångs dörrarna. När en brukare öppnar dörren till sin port då ljuder ett summer larm till personalens rum, enligt rutin skall då personal gå till den uppgången och kolla av brukarens skick. Sen dokumentera vilken tid hon/han kommit och i vilket skick brukaren är i.

Med bakgrund och erfarenhet av att verksamheten möter personer med skadligt bruk och beroende, som snabbt kan eskalera och bli en fara för liv och hälsa krävs tydliga trygghets- och säkerhetsrutiner. Vid en tillsyn av IVO år 2020 fick verksamheten kritik för att befintliga rutiner begränsade de boende tillgång till sina lägenheter. Rutinerna var då att personerna som det fanns en stark oro kring, enbart hade nyckel till sin lägenhet men att de, för att få tillgång till den var tvungna att ringa på för att bli insläppta i huvudentrén. I samband med tillsynen togs beslut om att alla boende på Aröd HVB ska få

en nyckel/tagg. Med syfte att fortsatt kunna säkerställa trygghet och säkerhet och de boendes fysiska och psykiska hälsa installerades i stället en entrésignal i varje portuppgång. Personal kan då möta upp de boende när de kommer hem, och i samband med det få kännedom om vilka, och hur många, som befinner sig i fastigheten.

Då målgruppen, som verksamheten riktar sig till, är unga som befinner sig i en akut hemlöshetssituation i kombination med att vistas i miljöer med skadligt bruk och beroende samt kriminalitet, är det vanligt förekommande att vänner och bekanta befinner sig i liknande situation. Det kan därför vara svårt för de boende att själva sätta de gränser som behövs för att skydda sig. Verksamheten behöver därför vara ytterst vaksam kring att Aröd HVB inte blir en övernattningsplats, vilket entrésignalerna tillsammans med flera andra faktorer syftar till att trygga.

Under dagtid görs det individuella bedömningar kring vilka boende som behöver mötas upp, medan nattpersonal möter upp alla boende som kommer till boendet.

Enligt rutinen begränsar personalen brukarna att ta emot besök, dem måste föranmäla besöken innan 16:00 samma dag. Annars får dem inte ta emot besöket. Bara en vän/kompis i taget.

Verksamheten ska vara trygg för alla, vilket innebär att personal behöver veta vilka som befinner sig i fastigheten. Det är därför av vikt att besökare är nyktra och inte utgör obehag eller fara för någon person. Boendet ska vara en "fredad zon", där alla får möjlighet att vila, vara trygga samt får arbeta med de delar som finns i den enskildes genomförandeplan.

I enlighet med vad anmälaren skriver har det tidigare funnits önskemål om föranmälda besök. I dagsläget finns inte några tidsrestriktioner avseende besök dag- och kvällstid. Vill en person ha nattbesök behöver detta dock meddelas innan kl. 20.00 med syfte att personal behöver ha kännedom om vilka som befinner sig i fastigheten, om något skulle hända till exempel vid brand med mera. Verksamheten har, som generell utgångspunkt avseende besök, att en person får ha ett besök åt gången. Detta med syfte att upprätthålla en lugn boendemiljö. Dock görs individuella bedömningar. Det finns situationer när andra restriktioner upprättas, vilket är i de fall där placerande socialsekreterare gör bedömning att specifika restriktioner för besök behövs.

Är brukaren bekant med någon annan som bor i hyreshuset får dem inte komma in till varandras lgh.

I lämplighetsbedömningen inför inflyttning läggs det alltid vikt vid att se till att personerna inte har negativ koppling till andra i boendet. Även andra aspekter, såsom trygghet, vägs i denna bedömning. Den information föreståndaren inhämtar är till grund för om en placering kan verkställas samt i vilken trappuppgång och lägenhet. Utgångspunkten är att personer med liknande problematik inte ska bo bredvid varandra och heller inte personer som kommer från samma område. Grundtanken är att en trygg miljö ger möjlighet att påbörja eller fortsätta en positiv förändringsprocess mot ökad självständighet.

Verksamheten erbjuder inte de boende gemensamma måltider eller aktiviteter då målsättningen är att personens liv och vardag fortsatt ska knytas an till det som är utanför boendet. Det är alltid svårt att i förväg veta om de relationer som skapas mellan personer som bor på Aröd HVB är ömsesidiga och huruvida de påverkar personerna i negativ riktning. Därför uppmuntras personer heller inte att umgås med varandra i boendet.

Dem har satt ålders krav på brukarnas vänner att dem måste vara 18år.

I enlighet med vad anmälaren skriver är bedömningen att det inte är önskvärt att minderåriga personer vistas i verksamheten. Detta då det kan förekomma alkohol- och/eller drogpåverkade personer eller som av en annan anledning inte mår bra. I de fall en boende önskar ha besök av en minderårig finns ändå möjlighet till det efter att vårdnadshavare gett sitt godkännande.